

§ 85

Dnr 2022/631

Remiss - Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2022:11)

Sektorns/avdelningens bedömning

Utredningen spänner över ett stort fält av områden gällande en långsiktig utveckling av tolktjänster. Ett flertal av de förslag som presenteras rör andra myndigheter och aktörer eller frågor där Leksands kommun saknar kompetens att göra en bedömning av förslagen och kommunen lämnar således inga synpunkter.

Några exempel på sådana områden där kommunen avstår från att lämna synpunkter är "åtgärder för att stärka tolkprofessionen" och "tekniska lösningar och innovationer som ett komplement till tolktjänst".

Leksands kommun har valt att fokusera på ett antal områden som rör kommunen i allmänhet eller dess verksamheter i synnerhet. Dessa områden återfinns under följande rubriker i utredningen:

- Ett samlat och förstärkt tolkstöd i arbetslivet
- Ett samlat tolkstöd i utbildning för vuxna
- Åtgärder för ökad jämställdhet och ett ökat barnperspektiv i frågor som rör tolktjänst

Beslutsunderlag

Tjänsteutlåtande daterat 2022-08-02 - Remissvar avseende handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet, SOU 2022:11.

Allmänna utskottets förslag för beslut i kommunstyrelsen

1. Anta yttrandet och översända det till Regeringskansliet, Socialdepartementet.

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Administrativ service

Joel Johansson, 80207

joel.johansson@leksand.se

Remiss - Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2022:11) - Svar senast 15 september 2022

Inledning

Remissgrupp

Per Westblom, rektor kulturskolan
Cecilia Falk, rektor vuxenutbildningen
Marie Holst Bustad, enhetschef IFO vuxen
Torkel Holst, fritidschef
Lotta Arnesson, utredare
Joel Johansson, tf administrativ chef

Disposition

Utredningen spänner över ett stort fält av områden gällande en långsiktig utveckling av tolktjänster. Ett flertal av de förslag som presenteras rör andra myndigheter och aktörer eller frågor där Leksands kommun saknar kompetens att göra en bedömning av förslagen och kommunen lämnar således inga synpunkter.

Några exempel på sådana områden där kommunen avstår från att lämna synpunkter är ”åtgärder för att stärka tolkprofessionen” och ”tekniska lösningar och innovationer som ett komplement till tolktjänst”.

Leksands kommun har valt att fokusera på ett antal områden som rör kommunen i allmänhet eller dess verksamheter i synnerhet. Dessa områden återfinns under följande rubriker i utredningen:

- Ett samlat och förstärkt tolkstöd i arbetslivet
- Ett samlat tolkstöd i utbildning för vuxna
- Åtgärder för ökad jämställdhet och ett ökat barnperspektiv i frågor som rör tolktjänst

Remissvar

Bakgrund

Regeringen beslutade den 30 juli 2020 att ge i uppdrag åt en särskild utredare att senast den 15 januari 2022 göra en fördjupad analys av förslagen i betänkandet En samlad tolktjänst – samordning och utveckling av tolktjänst för barndomsdöva, vuxendöva, hörselskadade och personer med dövblindhet. Utifrån analysen skulle den särskilda utredaren också ta fram en handlingsplan för den långsiktiga utvecklingen av tolktjänsten. Det är denna handlingsplan som nu ligger ute remiss via SOU 2022:11.

Om handlingsplanen

Åtgärdsförslagen i handlingsplanen ska medverka till en tolktjänst som:

- Är likvärdig, kvalitativ, lätt tillgänglig och effektiv. Tolktjänsten ska vara en samhällstjänst som i enlighet med det nationella funktionshinderspolitiska målet främjar jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet, oavsett ålder och kön.
- Bygger på respekt för den enskildes självbestämmande och integritet där den enskilde så långt möjligt ges inflytande över hur tjänsten tillhandahålls.
- Har stabila utvecklingsmöjligheter och utvecklas i samverkan och dialog mellan ansvariga aktörer, tolkar och tolkanvändare.
- Har en stabil och förutsägbar finansiering och en tydligare reglering som främjar kostnadseffektivitet.
- Tillvaratar och utvecklar den teknik som finns, till exempel olika digitala lösningar.
- Effektivt och systematiskt säkerställer kompetensförsörjning och kompetensutveckling av tolkar.

Ett samlat och förstärkt tolkstöd i arbetslivet

Utredningens förslag: Det allmännas stöd till tolk i arbetslivet ska samlas hos Arbetsförmedlingen inom ramen för en särskild insats om bidrag till tolk för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet.

Insatsen innebär att Arbetsförmedlingen får lämna ekonomiskt bidrag för kostnader för tolk åt döva, hörselskadade och personer med dövblindhet som behöver tolkstöd för att stärka sina möjligheter att få eller behålla ett arbete eller att utvecklas i sitt arbete som anställd, företagare eller fri yrkesutövare. Bidrag får lämnas till arbetsgivaren eller den som har kostnader för tolk med högst 10 prisbasbelopp per person och år. Vid deltidsarbete ska bidraget minskas i förhållande till arbetstiden. Med prisbasbelopp avses prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Insatsen ska regleras i förordningen om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Nuvarande bestämmelse som avser ekonomiskt bidrag för kostnader

för tolk åt personer med hörselnedsättning som tar del av en utbildning som anställd med högst 150 000 kronor per år ska upphöra att gälla. Även bestämmelsen om att bidrag inte får lämnas för insatser som en region ska svara för ska upphöra att gälla.

Leksands kommun ställer sig positiv till utredningens förslag om att kostnaderna för en tolk åt en person i arbetslivet som är döv, hörselskadad eller med dövblindhet tillhandahålls av staten via Arbetsförmedlingens försorg.

Vidare ställer sig Leksands kommun sig positiv till beloppets storlek samt att beloppet indexeras, vilket inte minst visar sig genom rådande finansiella läge med snabb inflationstakt, nationellt såväl som internationellt.

Leksands kommun är en kommun med en hög andel invånare som är i behov av tolkstöd. Genom utredningens förslag ser kommunen gynnsamma förutsättningar för att döva, hörselskadade eller personer med dövblindhet ska stärkas i sina möjligheter att få eller behålla ett arbete samt att få utvecklas i sitt yrke.

Konstruktionen av förslaget går också i linje med den generella målsättningen att främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet.

Ett samlat tolkstöd i utbildning för vuxna

Utredningens förslag: Förutsättningarna för att samla resurserna för tolkstöd i utbildning för vuxna ska ses över i särskild ordning. I översynen ska ingå att närmare analysera omfattningen av tolkbehoven i utbildning för vuxna och mot bakgrund av den analysen föreslå hur en samlad resurs för tolkstöd i utbildning för vuxna kan regleras, organiseras och finansieras. Syftet med att samla resurserna för tolkstöd är att säkerställa tillgången till tolk för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet inom samtliga utbildningar för vuxna. Utgångspunkten för en sådan samlad resurs är den enskildes behov av utbildning och möjlighet till ett livslångt lärande på lika villkor som andra.

Leksands kommun ställer sig positiv till utredningens förslag.

I utredningen lyfts särskilt vuxenutbildningen, komvux, fram som ett utbildningsområde där det finns störst svårigheter att få tolkstöd kopplat till studierna, s. 323ff.

Det som framkommer i utredningen är att behov av tolk kan tillgodoses när det gäller studier på grundläggande nivå och på allmänna teoretiska kurserna på gymnasial nivå. Det hänger bl.a. samman med tillgången till olika tekniska hjälpmedel och att stora delar av undervisningen bygger på att läsa och skriva. Däremot blir det svårare gällande yrkesutbildningar där det inte är lika lätt att tillgodose behoven pga. höga tolkkostnader, s. 324.

Leksands kommun som har en hög andel invånare i behov av tolkstöd, vilket också speglar av sig inom vuxenutbildningen, känner igen sig i denna beskrivning. När det gäller undervisning i svenska grund och gymnasiegemensamma ämnen finns det ett gott samarbete med Västanviks folkhögskola som bl.a. utbildar teckenspråkstolkar, underlättar i frågan om tolkstöd. Det finns ett tio-

tal elever inom vuxenutbildningen i nuläget. På grund av samarbetet med Västansviks folkhögskola tillkommer inga tolkkostnader för dessa elever. I ordinarie kurser kan vuxenutbildningen nyttja tolkstöd via nät/telefon.

Inom vuxenutbildningens interna yrkesutbildningar, hotell och restaurang/barn och fritid, kan tolkstöd anordnas. Däremot har det visat sig svårare när elever vill läsa andra yrkesutbildningar i andra kommuner som t.ex. anläggningsförare. I dessa fall har utbildningsanordnaren begärt att det ska finnas en tolk på plats, vilket har strandat på allt för höga kostnader.

Av ovan nämnda exempel önskar Leksands kommun särskilt lyfta fram det resonemang som utredningen för på s. 339, enligt följande:

Utifrån utgångspunkten att det är den enskildes behov av utbildning som ska vara avgörande för tillgången till tolk, och inte vilken utbildningsanordnare som kan tillgodose tolkbehovet, bör det även ingå att överväga om resurser för tolkstöd i utbildning kan kopplas till den enskilde tolkanvändaren i stället för till utbildningsanordnaren.

Den konstruktion som presenteras kan tolkas analogt med det som vardagligt benämns ”skolpeng” i övriga skolformer. I detta fall skulle det vara ett belopp kopplat till varje elev som är i behov av tolkstöd. Det gör också att likvärdigheten ökar oavsett utbildningsanordnarens huvudmannaskap eller utbildningsform.

Leksands kommun ser gärna en liknande konstruktion, såsom den som utredningen presenterar till ett samlat och förstärkt tolkstöd i arbetslivet. Det vore välkommet om kostnaden för tolkstöd anges i ett visst antal prisbasbelopp, för att beloppet ska indexeras. Givetvis behöver systemet ses över så att det är reglerat på ett välavvägt sätt, organiseras samt finansieras.

Gällande finansiering ser, som sagt, Leksands kommun att det helst görs via centrala medel. Att lägga över ansvaret på kommunerna kommer förvisso tvinga dem att ta ett större ansvar, men till den uppenbara risken att likvärdigheten sett över hela landet brister.

Avslutningsvis är bedömningen av förslaget att det bättre skulle möjliggöra och främja det livslånga lärande för döva, hörselskadade eller personer med dövblindhet.

Åtgärder för ökad jämställdhet och ett ökat barnperspektiv i frågor som rör tolktjänst

Ökad jämlikhet och träffsäkerhet i arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Utredningens förslag: Arbetsförmedlingen ska kartlägga och analysera skillnader i tillgång och träffsäkerhet i olika arbetsmarknadspolitiska stödåtgärder riktade till kvinnor och män som är döva, hörselskadade eller har dövblindhet som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen och har nedsatt arbetsförmåga. Kartläggningen ska också synliggöra de olika förutsättningar som finns bland döva, hörselskadade och personer med dövblindhet. Arbetsförmedlingen ska mot bakgrund av analysen föreslå lämpliga åtgärder för att skapa ökad jämlikhet och träffsäkerhet i de arbetsmarknadspolitiska stödåtgärderna för denna målgrupp.

Även om det är Arbetsförmedlingen som är utpekad ansvarig myndighet bedömer Leksands kommun en kartläggning som ett viktig led i att kunna vidta rätt åtgärder och i den omfattningsområde som krävs för att förbättra förutsättningarna för döva, hörselskadade eller de med dövblindhet.

Kommunens verksamheter via t.ex. vuxenutbildningen, arbetsmarknads- och integrationsenheterna utgör viktiga delar i helheten av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Av denna anledning välkomnar Leksands kommun ett mer riktat kartlägningsarbete.

Ökat nationellt stöd till våldsutsatta kvinnor med dövhet, hörselskadade eller dövblindhet

Utredningens förslag: En lämplig myndighet ska utreda om och i så fall hur kompetensen och stödet till våldsutsatta döva och hörselskadade kvinnor och kvinnor med dövblindhet kan stärkas och organiseras nationellt.

Leksands kommun ställer sig positiv till utredningens förslag.

Kommunen delar också utredningens bild av att kvinnor som är döva, hörselskadade eller med dövblindhet är en särskilt utsatt grupp för våld i nära relationer, och inte sällan i kombination med hedersproblematik.

I utredningen lyfts utmaningen med att tolktjänstanvändare ofta är en relativt begränsad grupp, särskilt i en mindre kommun och de svårigheter det innebär att balansera kvinnans behov av stöd och hjälp, och samtidigt hennes behov av skydd. På grund av ärendets känslighet är det viktigt att en våldsutsatt kvinna ska kunna få stöd i en fungerande kommunikativ miljö. Utredningen föreslår därför att det bör övervägas att inrätta en nationellt samordnad resurs som ett komplement för att säkerställa detta.

Inom individ- och familjeomsorgen i Leksands kommun har man väl etablerade rutiner för att lösa tolkfrågan, t.ex. vid behov kan man ha en variant med en dövtolk samt teckentolk. Dock ser inte kommunen något hinder mot att det även upprättas en nationellt samordnad resurs.

Ökad kunskap om barns och ungas erfarenheter och behov av tolktjänst

Utredningens förslag: Den nationella funktionen för samordning av tolktjänstfrågor ska i samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten göra en fördjupad analys av barns och ungas behov och erfarenheter av tolk i förenings- och kulturliv, lek samt i fritidsaktiviteter. Analysen ska göras efter samråd med berörda intresseorganisationer, innefattande barn- och ungdomsorganisationer och föräldraorganisationer, samt med Svenska Dövidrottsförbundet. Mot bakgrund av analysen ska ett kunskapsunderlag tas fram och vid behov ska förslag på åtgärder lämnas för att stärka barnperspektivet i tolktjänstverksamheten.

Utredningen är tydlig med att den i sitt förslag tar sikte på barns och ungas fritid. Orsaken till att en fördjupad analys av tolkstödsbehov inte görs i skol-

formerna är dels att strukturerna kring att skolor ska ge barn och elever särskilt stöd fungerar bra, dels att tolkanvändarnas intresseorganisationer inte lyft frågan, då de snarare ser en risk med att nya bestämmelser om tolkar i skolan skulle kunna bli ett substitut för en teckenspråkig skolmiljö och undervisning, s. 320.

Fritiden är en viktig arena för alla barn och unga, både för att bygga sociala relationer och för att få en meningsfull fritid. Genom möjlighet att aktivt delta i förenings- och kulturlivet främjas deras välmående och hälsa.

Utredningen kan dock konstatera att barn och unga som är döva, hörselskadade eller dövblinda har svårare att ta del av förenings- och kulturlivet, vilket bl.a. visar sig genom att tolkcentralerna prioriterar tolkning för fritidsaktiviteter lägre. Ofta behöver föräldrarna fungera tolkar åt sina barn i dessa sammanhang.

Denna bild delas av Leksands kommun som kan konstatera att det i dagsläget inte finns några barn eller unga inskrivna på någon av kulturskolans aktiviteter. Kulturskolan erbjuder utöver sång och instrument även dans och drama.

Det finns heller ingen fritidsaktivitetsanläggning som är specifikt riktad eller anpassad för barn eller unga som är döva, hörselskadade eller dövblinda i Leksands kommun.

Av denna anledning välkomnar kommunen utredningens förslag om att uppdraga åt Specialpedagogiska myndigheten, SPSM, att utreda frågan genom en fördjupad analys.

Förslag till beslut

1. Föreslå Kommunstyrelsen att anta yttrandet som sitt eget och över-sända det till Regeringskansliet, Socialdepartementet.

Ange vilket beslutsunderlag som ska skickas med till politiken

Tjänsteutlåtande daterat 2022-08-02 - Remiss avseende handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet, SOU 2022:11

Slutligt beslut skickas till

inger.karlsson@regeringskansliet.se, Regeringskansliet, Socialdepartementet

Caroline Smitmanis Smids, kommundirektör